

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
IV. Finanse osobiste					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
4.1 Rola pieniędzy w gospodarce	- wyjaśnia, na czym polega dojrzałość finansowa, - określa znaki pieniężne w Polsce,	- wyjaśnia, czym jest pieniądz, omawia jego formy na przestrzeni wieków i współcześnie - zna zabezpieczenia polskich monet i banknotów	- wymienia funkcje pieniądza, - omawia obieg pieniądza w gospodarce, - rozróżnia postawy ludzkie wokół pieniądza	- omawia funkcje pieniądza i jego znaczenie dla rozwoju gospodarki, - omawia postawy wobec pieniądza,	- dyskutuje na temat postaw ludzkich wobec pieniądza, dojrzałości finansowej i przyszłości pieniądza
4.2 Instytucje rynku finansowego	- wskazuje instytucje działające na rynku finansowym	- rozróżnia zadania instytucji rynku finansowego - wymienia funkcje banku centralnego - charakteryzuje rolę NBP jako banku banków	- opisuje zadania Rady Polityki Pieniężnej, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych na rynku finansowym - wyjaśnia cele i charakteryzuje instrumenty polityki pieniężnej	- charakteryzuje rolę NBP, RPP, KNF, BFG, GPW i Rzecznika Finansowego w funkcjonowaniu systemu finansowego w Polsce	- analizuje rolę instytucji rynku finansowego w utrzymaniu wartości pieniądza i w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i w życiu człowieka
4.3 Budżet gospodarstwa domowego	- wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarstwo domowe, budżet, spirala zadłużenia</i>	- opisuje funkcje gospodarstw domowych - wymienia rodzaje dochodów i wydatków gospodarstw domowych	- wyjaśnia zasady tworzenia budżetu domowego - wymienia sposoby wychodzenia ze spirali zadłużenia	- przygotowuje plan budżetu gospodarstwa domowego - wymienia sposoby zapobiegania deficytowi i unikania wpadnięcia w spiralę zadłużenia	- objaśnia zależność między potrzebami członków gospodarstwa domowego a planowaniem budżetu rodziny
4.4 Rodzaje podatków	- wymienia podatki, których bezpośrednim	- rozróżnia podatki pośrednie i	- charakteryzuje podatki dochodowe	- klasyfikuje podatki według różnych	- analizuje znaczenie podatków w dochodach

	płatnikiem są gospodarstwa domowe - wyjaśnia czym jest akcyza	bezpośrednie - rozróżnia podatki dochodowe PIT i CIT	- charakteryzuje podatki pośrednie - wyjaśnia sposoby naliczania podatków (podatek progresywny, liniowy, degresywny)	kryteriów - objaśnia funkcje podatków	państwa - przedstawia argumenty za i przeciw podnoszeniu podatków
4.5 Wynagrodzenie i deklaracja podatkowa PIT	- wyjaśnia pojęcia: <i>płaca netto, płaca brutto</i> - wyjaśnia, czym jest deklaracja podatkowa PIT - wyróżnia sposoby składania deklaracji PIT	- wyjaśnia różnice między płacą netto a płacą brutto - objaśnia sposób sporządzania zeznania podatkowego PIT -	- przedstawia zasady wypełniania deklaracji PIT i możliwości odliczeń od podatku	- charakteryzuje koszty pracy - opisuje korzystanie z elektronicznego sposobu rozliczenia podatku dochodowego	- formułuje argumenty za i przeciw stosowaniu podatku progresywnego i liniowego - przedstawia argumenty za i przeciw podnoszeniu płacy minimalnej
4.6 Formy oszczędzania i inwestowania	- wyjaśnia pojęcia: <i>oszczędzanie, inwestowanie, ryzyko</i> - wymienia formy oszczędzania	- wymienia formy inwestowania - wyjaśnia różnicę między inwestowaniem a hazardem -	- opisuje kryteria wyboru rodzaju inwestycji - charakteryzuje czynniki wpływające na ryzyko inwestycji	- określa czynniki wpływające na skłonność do oszczędzania - charakteryzuje sposoby minimalizowania strat przy inwestycjach	- przeprowadza symulację inwestycji w wybrane formy - porównuje propozycje lokowania kapitału
4.7 Usługi bankowe	- przedstawia zakres usług świadczonych przez banki - wyjaśnia pojęcie: odsetki - wyjaśnia skrót: RRSO	- analizuje oferty usług bankowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, rodzajów kredytów - wyjaśnia różnicę między kredytem i pożyczką - wyjaśnia pojęcie:	- krytycznie analizuje przykładową umowę kredytu lub pożyczki - oblicza odsetki od lokat i kredytów - charakteryzuje elementy umowy kredytowej - projektuje koszty kredytu	- porównuje działalność depozytowo-kredytową banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów	- porównuje i ocenia oferty banków pod kątem dopasowania do potrzeb różnych klientów

		zdolność kredytowa - wyjaśnia zasady bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej - porównuje RRSO banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych			
4.8 System ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych	- wyjaśnia, czym zajmuje się system ubezpieczeń społecznych w Polsce i jakie jest jego zadanie	- charakteryzuje ubezpieczenia społeczne - opisuje filary ubezpieczenia emerytalnego - wyjaśnia zakres ubezpieczenia zdrowotnego	- wyjaśnia, co przysługuje osobie ubezpieczonej z tytułu poszczególnych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego	- opisuje wysokości składek ponoszonych przez pracownika i pracodawcę na ubezpieczenia społeczne	- przedstawia zalety i wady polskiego systemu ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego
4.9 Rynek ubezpieczeń	- wyjaśnia pojęcie: ubezpieczenie - wymienia ubezpieczenia majątkowe i osobowe	- wyjaśnia funkcje ubezpieczeń - wymienia ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne - rozróżnia ubezpieczenia majątkowe i osobowe - wyjaśnia pojęcie: <i>polisa ubezpieczeniowa</i>,	- charakteryzuje zakres ubezpieczeń majątkowych i osobowych - charakteryzuje elementy umowy ubezpieczeniowej	- analizuje ogólne warunki wybranego ubezpieczenia - porównuje oferty ubezpieczycieli według zakresów ochrony i sum ubezpieczeniowych	- dokonuje analizy porównawczej umów ubezpieczeniowych - analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń majątkowych i osobowych w Polsce

		OWU			
4.10 Giełda i rynek papierów wartościowych	- wymienia podstawowe papiery wartościowe: akcje i obligacje - wyjaśnia rolę GPW na rynku finansowym	- charakteryzuje funkcjonowanie i zadania GPW - posługuje się pojęciami związanymi z giełdą papierów wartościowych (np. <i>ceduła, akcja, obligacja, hossa, bessą</i>)	- charakteryzuje podstawowe papiery wartościowe: akcje i obligacje - opisuje, jak można zostać inwestorem giełdowym - posługuje się pojęciami (np. <i>analiza techniczna, analiza fundamentalna</i>)	- odczytuje wykresy notowań spółek na GPW - opisuje działalność towarzystw funduszy inwestycyjnych	- analizuje sytuację spółek na rynkach GPW
4.11 Finansowe zabezpieczenie przyszłości	- wyjaśnia, na czym polega finansowe zabezpieczenie przyszłości - wyróżnia filary ubezpieczenia emerytalnego	- wskazuje formy oszczędzania w poszczególnych filarach systemu ubezpieczenia emerytalnego - wymienia czynniki wpływające na wysokość przyszłej emerytury	- wyjaśnia procent składany i czynniki wpływające na jego efektywność - omawia czynniki wpływające na wysokość emerytury	- charakteryzuje różne narzędzia i źródła informacji finansowej - charakteryzuje różne formy oszczędzania na przyszłość dostępne w tzw. trzecim filarze (np. IKE, IKZE)	- analizuje koszty zarządzania inwestycjami zabezpieczenia emerytalnego
4.12 Etyka na rynku finansowym	- podaje przykłady nieetycznych zachowań na rynku finansowym	- wyjaśnia nieetyczny aspekt piramid finansowych - wskazuje sposoby ochrony przed nadużyciami finansowymi	- wyjaśnia, na czym polegają oszustwa podatkowe i nieetyczne praktyki na rynku kapitałowym - charakteryzuje rolę i kompetencje Rzecznika Finansowego	- charakteryzuje sposoby ochrony przed nadużyciami finansowymi - opisuje etyczne zachowania na rynku finansowym	- ocenia etyczny wymiar przykładów praktyk i zachowań na rynku finansowym
V. Rynek pracy					
5.1 Planowanie kariery	- wyjaśnia pojęcie:	- prezentuje ścieżki	- wyjaśnia czynniki	- planuje swoją ścieżkę	- wyznacza cele metodą

zawodowej	<i>kariery zawodowa</i>	kariery znanych osób	wpływające na przebieg kariery - ocenia wpływ tych czynników na kariery znanych osób	kariery zawodowej określając jej etapy	SMART na poszczególnych etapach planowanej ścieżki kariery zawodowej - analizuje szanse ich realizacji
5.2 Analiza kompetencji i plan ścieżki edukacyjnej	- opisuje system edukacyjny w Polsce	- wymienia techniki wspierające podejmowanie decyzji - rozróżnia rodzaje kompetencji i podaje ich przykłady	- opisuje różne rodzaje kompetencji - opisuje techniki podejmowania decyzji	- analizuje własne kompetencje - planuje swoją ścieżkę edukacyjną	- stosuje różne techniki podejmowania decyzji planując własną ścieżkę edukacyjną
5.3 Poszukiwanie pracy	- wymienia metody poszukiwania pracy - przedstawia formy zdobywania doświadczenia zawodowego	- charakteryzuje aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy - ocenia przydatność różnych metod poszukiwania pracy	- charakteryzuje formy zdobywania doświadczenia zawodowego - wskazuje zmiany na rynku pracy w Polsce i na świecie	- interpretuje sformułowania z ofert pracy - charakteryzuje zmiany na rynku pracy w Polsce i na świecie	- charakteryzuje instytucje wspierające osoby poszukujące pracy
5.4 Życiorys (CV) i list motywacyjny	- wymienia dokumenty aplikacyjne	- przygotowuje CV według wzoru - sporządza list motywacyjny według wzoru	- sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy	- analizuje błędy w CV i liście motywacyjnym	- dokonuje analizy oczekiwań pracodawców wobec dokumentów aplikacyjnych
5.5 Rozmowa kwalifikacyjna	- wyjaśnia pojęcie rozmowa kwalifikacyjna - określa cel rozmowy kwalifikacyjnej	- opisuje przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej	- stosuje zasady autoprezentacji w symulowanej rozmowie kwalifikacyjnej	- analizuje sposoby efektywnej rozmowy - przygotowuje (nagrywa) autoprezentację, eksponując własne zalety - projektuje odpowiedzi	- analizuje znaczenie komunikatywności i samoświadomości

				na tzw. trudne pytania w rozmowie kwalifikacyjnej	
5.6 Obowiązki i prawa pracownika i pracodawcy	- wskazuj źródło praw i obowiązków pracownika i pracodawcy - wyjaśnia pojęcia: pracownik młodociany, umowa o pracę, umowy cywilno-prawne	- wymienia podstawowe obowiązki pracownika i pracodawcy wynikające z Kodeksu pracy - rozróżnia formy zatrudnienia pracownika wynikające z Kodeksu pracy i Kodeksu cywilnego - zna zasady zatrudniania pracownika młodocianego	- wyjaśnia obowiązki pracownika i pracodawcy wynikające z Kodeksu pracy - opisuje różne formy zatrudniania - wymienia elementy umowy o pracę - przedstawia rodzaje umów o pracę i sposoby ich rozwiązywania	- analizuje zalety i wady różnych form zatrudnienia oraz samozatrudnienia	- analizuje relacje między pracownikami i pracodawcami w kontekście ich praw i obowiązków
5.7 Etyka w pracy	- wymienia zasady etyczne w pracy - wyjaśnia pojęcia: <i>etyka, mobbing, cyberprzemoc</i>	- wyjaśnia zasady etyczne w pracy - przedstawia przykłady nieetycznych zachowań pracowników i pracodawców	- wyjaśnia, czym zajmuje się Państwowa Inspekcja Pracy	- wyjaśnia konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik - pracodawca	- tworzy kodeksy etyczne dla przykładowych przedsiębiorstw
VI. Przedsiębiorstwo					
6.1 Zasady zarządzania przedsiębiorstwem	- wyjaśnia, czym jest przedsiębiorstwo i przedsiębiorca	- charakteryzuje zasoby rzeczowe, finansowe, ludzkie i	- wyjaśnia elementy zarządzania - omawia rolę	- objaśnia przebieg procesu zarządzania - opisuje elementy	- przygotowuje pytania odnoszące się do procesu zarządzania i

	- rozróżnia zasoby przedsiębiorstwa	informacyjne - wymienia elementy procesu zarządzania - wyjaśnia efekt synergii w pracy zespołu	planowania i jego rodzaje	organizacji pracy zespołu	przywództwa w zespole do wywiadu z wybranym przedsiębiorcą
6.2 Pomysł na własną działalność gospodarczą	- przedstawia źródła pomysłów na działalność	- przedstawia źródła informacji o rynku i sposoby jego badania	- opisuje badania rynkowe - opisuje kryteria innowacyjności	- ocenia innowacyjność przedsięwzięć - dopasowuje rodzaj badań rynkowych do planowanego przedsięwzięcia	- analizuje przedstawiając argumenty szanse powodzenia różnych przedsięwzięć w najbliższej okolicy
6.3 Koncepcja własnego biznesu	- definiuje pojęcie: <i>biznesplan</i>	- wyjaśnia funkcje biznesplanu - przedstawia elementy struktury biznesplanu	- wyjaśnia zasady opracowania biznesplanu - analizuje przykładowe biznesplany - wyjaśnia proces rejestracji działalności gospodarczej	- przygotowuje uproszczony biznesplan przedsięwzięcia	- porównuje przydatność biznesplanu i modelu Canvas przedsięwzięcia
6.4 Otoczenie przedsiębiorstwa	- wyjaśnia, czym jest otoczenie przedsiębiorstwa - rozróżnia rodzaje otoczenia przedsiębiorstwa	- rozróżnia elementy otoczenia bliższego - rozróżnia elementy otoczenia dalszego - wyjaśnia cel analizy SWOT jako narzędzia planistycznego	- opisuje makrootoczenie i mikrootoczenie przedsiębiorstwa z wybranej branży - identyfikuje mocne i słabe strony przedsiębiorstwa - identyfikuje szanse i zagrożenia - określa rolę lokalizacji firmy w osiągnięciu sukcesu	- analizuje makrootoczenie i mikrootoczenie przedsiębiorstwa z wybranej branży uwzględniając jego lokalizację	- analizuje sytuację wybranego przedsiębiorstwa w otoczeniu konkurencyjnym na podstawie zebranych informacji

6.5 Finansowanie działalności gospodarczej	- wymienia wydatki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej - wyjaśnia pojęcia: <i>koszty, kapitał własny, kapitał obcy</i>	- rozróżnia rodzaje źródeł finansowania (wewnętrzne i zewnętrzne) - przedstawia źródła finansowania zewnętrznego	- charakteryzuje i ocenia źródła finansowania zewnętrznego z instytucji finansowych - charakteryzuje i ocenia źródła finansowania zewnętrznego spoza instytucji finansowych	- dokonuje wyboru możliwości finansowania przedsięwzięcia w zależności od jego sytuacji i potrzeb	- wyjaśnia funkcje inkubatorów i start-upów w rozwoju przedsiębiorczości - przedstawia aktualne możliwości finansowania dostępne dla młodych przedsiębiorców
6.6 Etyka biznesu	- wyjaśnia pojęcia: <i>etyka biznesu, korupcja</i>	- przedstawia przykłady nieetycznych zachowań w biznesie wobec różnych interesariuszy	- przedstawia strategię odpowiedzialnego biznesu (CSR) - wymienia organizacje promujące etykę biznesu	- charakteryzuje działania nieetyczne w biznesie - charakteryzuje formy przeciwdziałania zachowaniom nieetycznym - projektuje kodeks etyczny	- wyjaśnia korzyści wynikające z rozwoju przedsiębiorstwa i osiągania sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie